



ATT BIDRA TILL JÄMLIKHET I HÄLSA - DELAKTIGHET SOM TEORI, METOD OCH PRAKTIK

Delaktighetens teori:

- Varför?
- Hur?
- Vem?

Delaktighet är en mänsklig rättighet, en del av rätten till hälsa:

Ur: *General Comment No. 14: The Right to the Highest Attainable Standard of Health (Art. 12)*

“The right to health is not to be understood as a right to be *healthy*. ... include **the right to a system of health protection** which provides **equality of opportunity** for people to enjoy the highest attainable level of health. ... A further important aspect is the **participation of the population** in all health-related decision-making at the community, national and international levels.”



Juridiska argument för delaktighet

i samråd med patienten

individuella planer

Patientlagen

utgå från patientens önskemål och
individuella förutsättningar

Detta gör att patientens egen
uppfattning om hans eller hennes
behov blir styrande.

Patienter medverkar

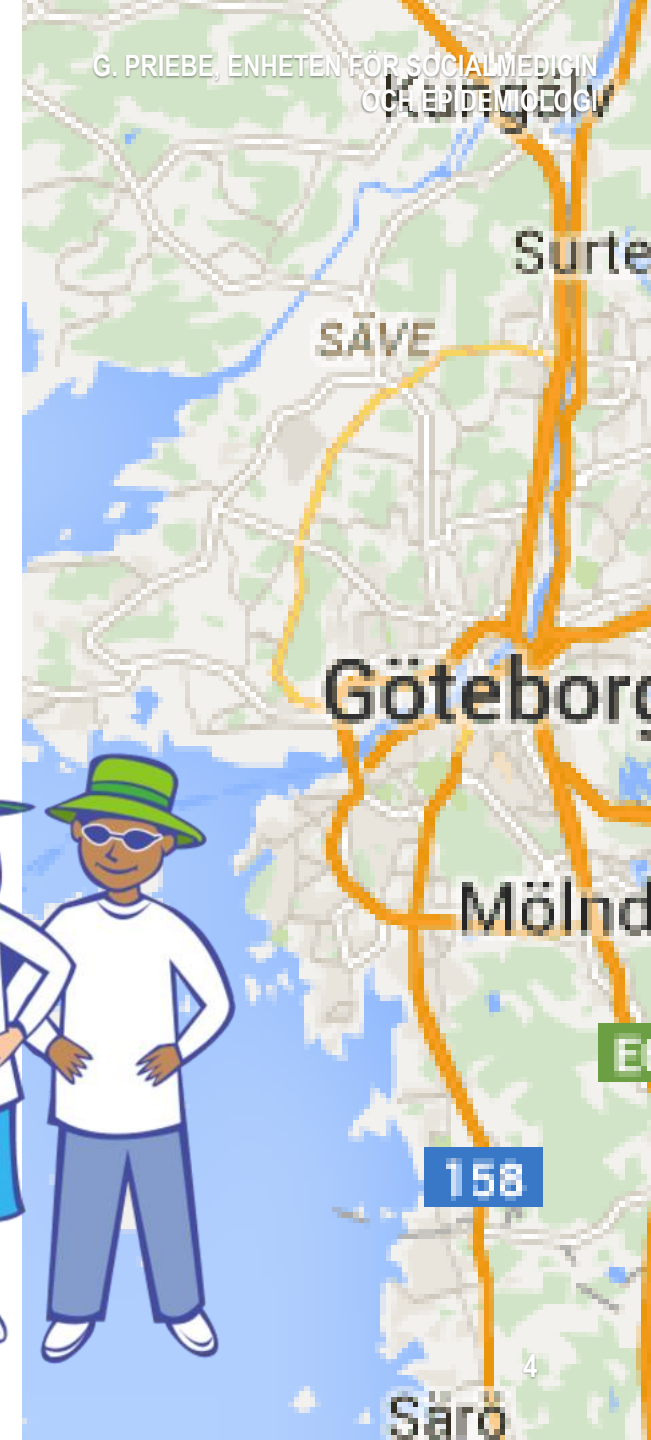
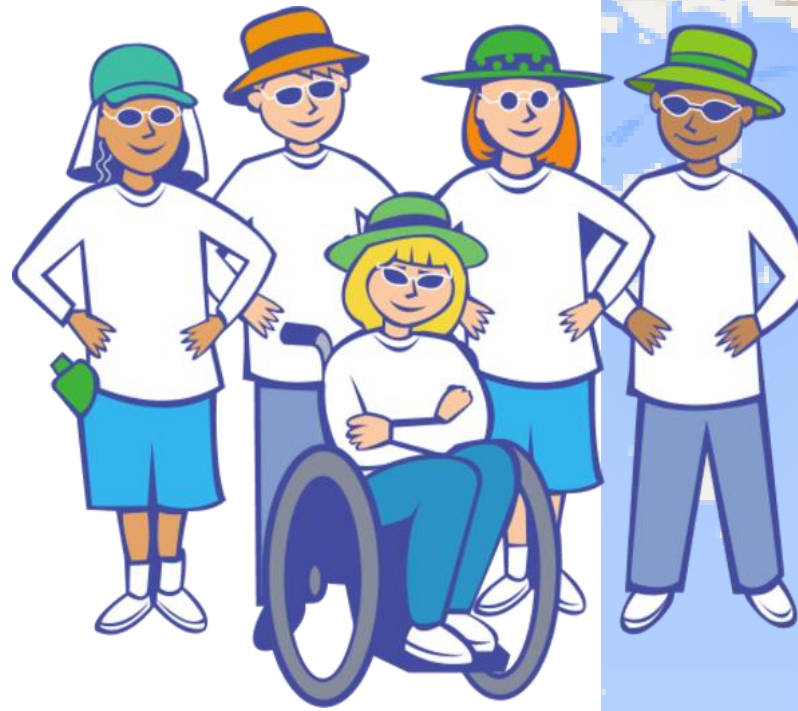


GÖTEBORGS
UNIVERSITET

Kunskapsteoretiska argument för delaktighet

Betraktelse på distans minskar förståelsen för det särskilda, variationer och det okända.

Ett brett deltagande ger större närhet till och ökar förståelsen för **det särskilda, variationer och det okända.**



Kunskapsteoretiska argument för delaktighet

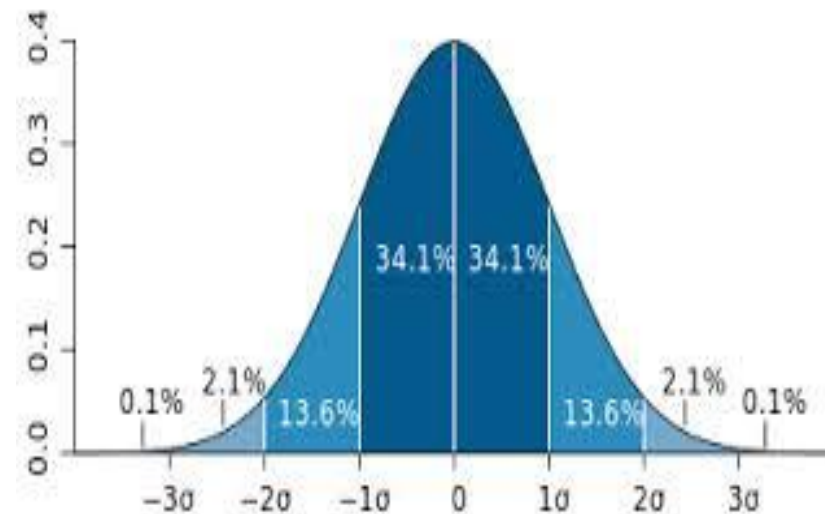
- erfarenhetsbaserad kunskap är en annan sorts kunskap än framforskad kunskap
- marginaliserade gruppers erfarenhet är värdefull och ska beredas plats i vetenskap och policy
- erfarenheten av marginalisering kan bara fullt ut förstås av den som upplevt marginalisering



Kunskapsteoretiska argument för delaktighet

Kunskap och marginalisering:

- Normer (i statistik, policy, tänkande, behandlingsmetoder) sätter dagordningen även för de med en annan livsberättelse.
- Glapp i "berättelser" negativt för programrelevans och följsamhet.
- Delaktighet ökar marginalens möjlighet till utrymme i evidens, policy och interventioner.

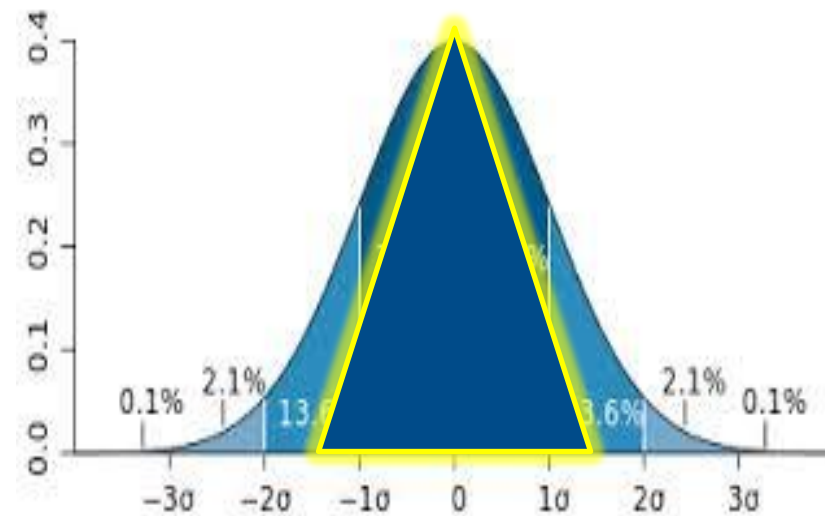


Kunskapsteoretiska **politiska** argument för delaktighet

Utan delaktighet = hög kostnad för normbrott, bärs framförallt av marginalens invånare.

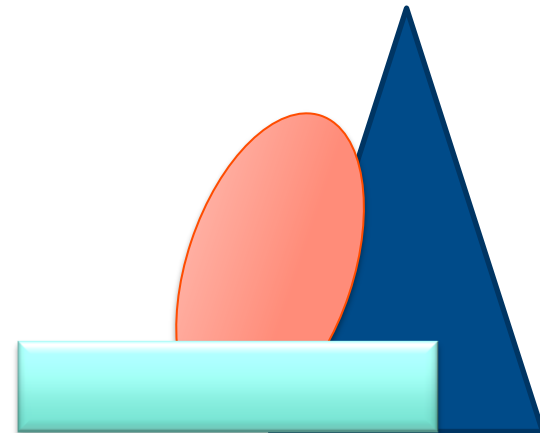
Makt genom deltagande:

- möjliggör tillträde (bredare definition av det normala)
- möjliggör att den egna livsberättelsen sätter dagordningen för policy etc.



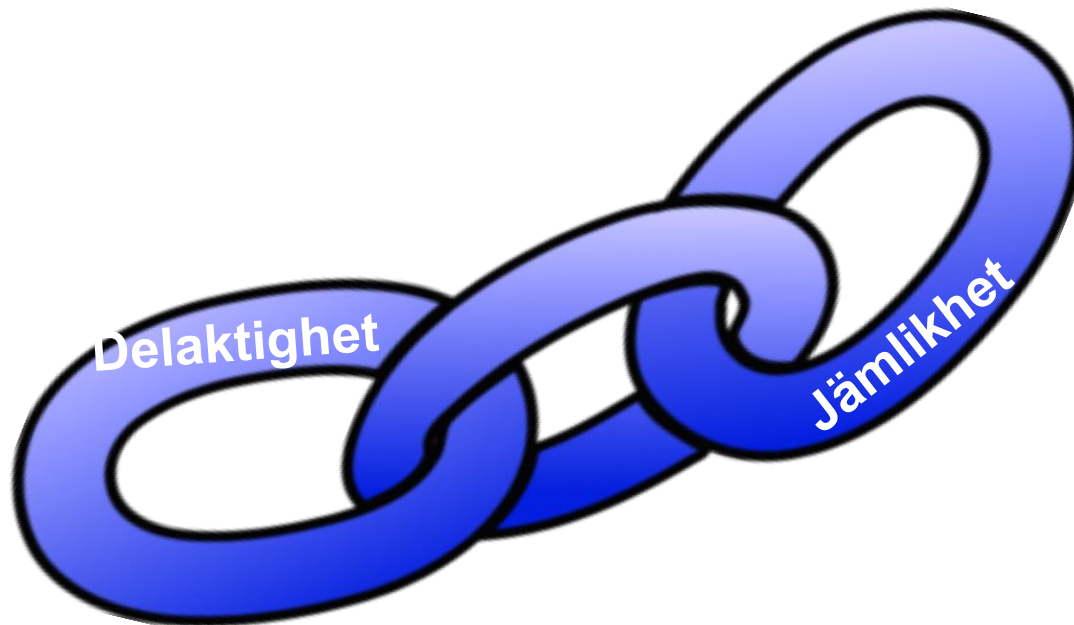
Kunskapsteoretiska politiska argument för delaktighet ekonomiska juridiska praktiska etiska

Deltagandets närhet ökar möjligheterna till förståelse för och beaktande av det **särskilda, för variationer och för det normöverskridande.**





Hur ska delaktighet vara för att leda till jämlikhet?





Citizen control

Vanlig föreställning:

Grad av delaktighet =
delaktighetens kvalitet

Alternativ föreställning:

1. Delaktighet kopplad till *förändring* kan leda till jämlikhet
2. Delaktighet utvärderas i förhållande till *vems målsättningar* detta möter

Reflektion:

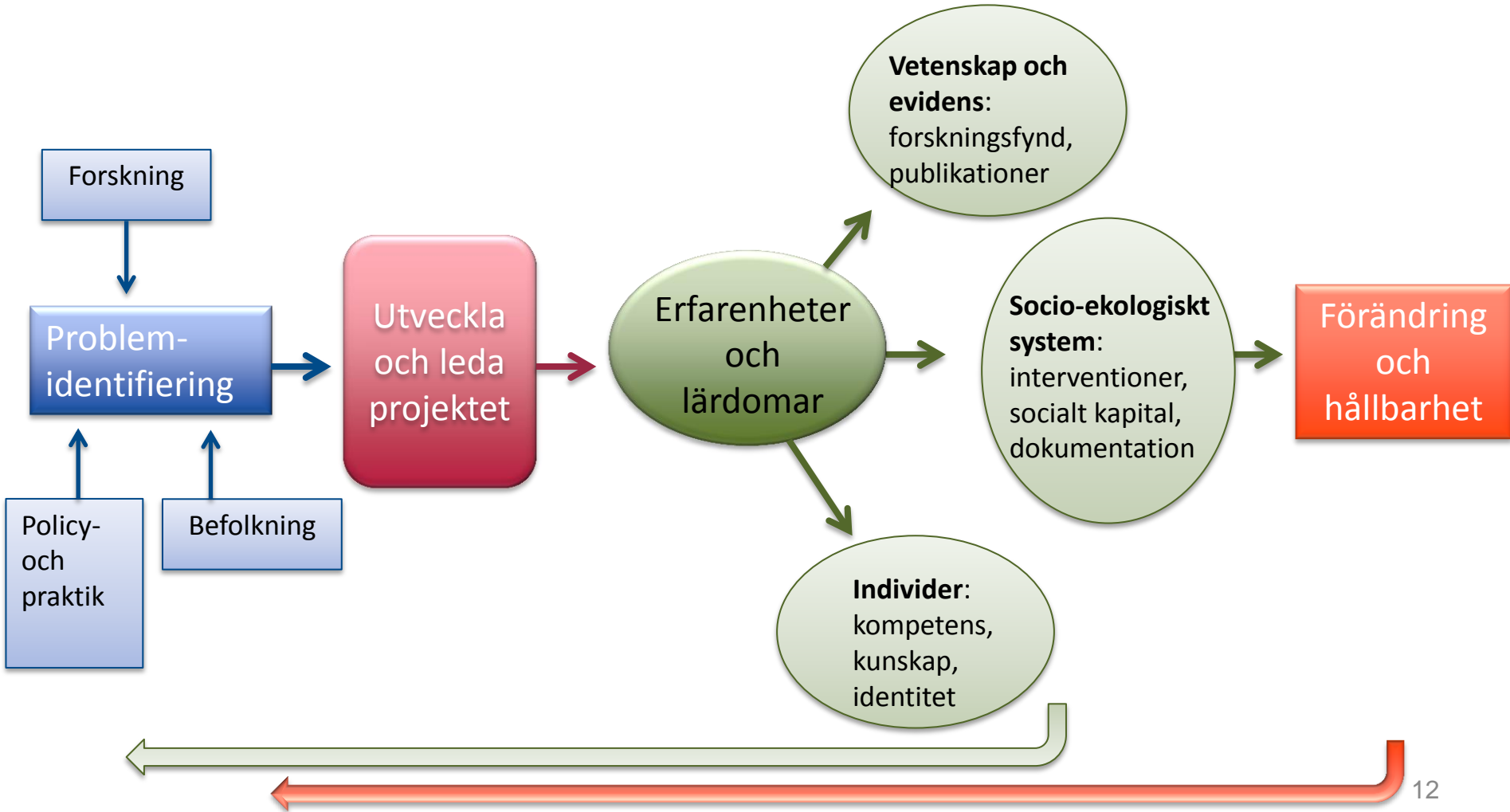
Vems varande/normer styr?
Vem avlönas och vem deltar gratis?
Vem fattar beslut, om vad?

Manipulation

Typ	Kännetecken	Mål och förutsättningar
Transformativt	<ul style="list-style-type: none"> • Självständighet och ömsesidighet • Delad makt över resurser, process och mål 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagande en rättighet och ett mål i sig • Social förändring: utmanar maktordningar • Beror av strukturellt och organisatoriskt stöd
Interaktivt	<ul style="list-style-type: none"> • Olika perspektiv möts och tillvaratas • Delad makt över resurser, process och mål 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagande ett medel för att uppnå projekt mål • Demokrati • Hållbarhet
Instrumentellt	<ul style="list-style-type: none"> • Funktionella roller • Delad makt över mindre beslut • Förutbestämda mål 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagande ett medel för att uppnå projekt mål • Kostnadseffektivt för projektägare, men kostsamt för andra deltagare
Konsultativt	<ul style="list-style-type: none"> • Kontrollerad respons på fördefinierade informationsbehov 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagande ett medel för att uppnå projekt mål
Nominalt	<ul style="list-style-type: none"> • "till namnet"; "ett spel för gallerierna" • Inget inflytande över projektet 	<ul style="list-style-type: none"> • Deltagande ett medel för att ge projektet legitimitet

Processmodell för delaktighet

Input Aktiviteter Output Resultat Effekt





GÖTEBORGS
UNIVERSITET

G. PRIEBE, ENHETEN FÖR SOCIALMEDICIN
OCH EPIDEMIOLOGI



Vem ska vara delaktig?

En fråga om identitet och demokrati

Re-presentation – att återberätta någon annans liv

- Finns utrymme för autentiska berättelser? (begrepp och rum för beteende som autentiskt speglar olika personers sätt att leva och förstå)
- Förstår den som lyssnar vad som sägs?
- Finns översättande praktiker som möjliggör tal på lika villkor?
- Vem och vilka teman hörs det inga berättelser om; finns det inte ord för?

Representation – att tala för någon annans liv

- Vem är tillräckligt lika för att berättelsen ska vara vederhäftig? *Hur har vi kommit fram till det?*
- Vilka likheter och olikheter är viktiga för fråga/projekt X? *Hur har vi kommit fram till det?*
- Vilka behövs för att berättelsen ska vara fullödlig? *Hur har vi kommit fram till det?*



Källor och lästips:

- Cornwall, A. **Unpacking 'Participation': models, meanings and practices.** *Community Development Journal*. Vol 43, No 3, July 2008;269-283.
- Hayward, Simpson, Wood. **Still left out in the cold: problematising participatory research and development.** *Sociologia Ruralis*. Vol 44, No 1, January 2004;95-108.
- Shirk et al. **Public participation in scientific research: a framework for deliberate design.** *Ecology and Society*. 17(2):29.
- Spivak. **Can the subaltern speak?** http://www.mcgill.ca/files/crclaw-discourse/Can_the_subaltern_speak.pdf
- Viswanathan et al. **Community-based participatory research: assessing the evidence.** *Evidence report/Technology assessment. AHRQ Publication 04-E022-2*. Rockville, MD: Agency for Healthcare Research and Quality. July 2004.